

Uttalelse om endetidslæren og isrealsspørsmålet

Salem Misjonsmenighet, Kristiansand, 2003

Forfattet av Reidar Salvesen og Lars Råmunddal, 2003

*Enhet i det sentrale, frihet i det perifere
og kjærlighet i alt.
Augustin*

Innledning

Innledningsvis vil vi si litt om den kirkelige og teologiske tradisjon vi står. Salem Misjonsmenighet tilhører Det Norske Misjonsforbund (DNM). Innen DNM har man siden opprettelsen i 1884 fått inspirasjon fra flere kilder. Viktig har vært inspirasjonen fra USA og evangelikale kretser i utlandet. I starten var evangelistene Fredrik Franson, Charles Finney og Dwight L. Moody sentrale med sin forkynnelse og undervisning. Særlig Fransson var viktig med sin betoning av dispensasjonalisme - tidshusholdningslære. Dette synet har i stor grad preget DNM opp til i dag.

Denne læren er både et endetidskjema og en måte og lese Skriften på. En viktig bærebjelke i dette systemet er det skarpe skillet mellom menigheten og Israel. Gud har to folk med hver sin plan og funksjon. Menigheten er i dette systemet kun en parentes – en reserveplan som trer i kraft når jødene ikke tar imot sin Messias. Det er derfor to pakter - med Guds folk Israel og med menigheten.

Innad i den verdensvide evangelikale bevegelse har dette endetidssynet, som dukket opp på midten av 1800-tallet, fått mindre og mindre støtte de senere år. Denne utvikling preger også frikirker og den lavkirkelige bevegelse i Norge. Man vil fortsatt holde fast på de viktige bærebjelkene i endetiden og viktigheten av det jødiske folks plass i Guds frelsesplan, men uten å holde fast på hele dette tolkningsskjemaet.

I Salem er vi nok i dag i den situasjon at svært mange av våre medlemmer – særlig de yngre – er nokså fremmede overfor den endetidsforkynnelsen som preget våre menigheter for bare få tiår tilbake. Andre av våre medlemmer mener de har gode teologiske grunner til å stille seg spørrende til deler av denne læren. Samtidig har vi en del som ivrer sterkt for at endetidsforkynnelse og spesielt Israel skal få et enda sterkere fokus enn det disse temaene har i dag. Det er i denne situasjonen vi ønsker å si noen ord som vi håper kan bidra både til klarhet og samling om det sentrale.

I arbeidsgruppa¹ har vi tenkt slik at det er noe i disse spørsmålene vi mener Bibelen taler klart om – og som vi også ønsker å tale klart om. Så er det noe Bibelen ikke er like klar på, og der ønsker vi å gi hverandre frihet til å ha ulike oppfatninger. Endelig ønsker vi at vi kan enes om holdninger og praksis som skaper trygghet og som styrker fellesskapet i menigheten.

Bibelen som vår eneste autoritet

I tråd med Det Norske Misjonsforbunds statutter og prinsipper vil vi vil fastholde at "Bibelen er eneste rettesnor for tro, liv og lære".

I spørsmål der Bibelen taler klart og tydelig, ønsker vi som menighet også å tale klart og tydelig. I spørsmål der Bibelen ikke gir klare svar på våre spørsmål, og på områder der det i den kristne kirke opp gjennom århundrene har utviklet seg ulike tolkninger, der ønsker vi å gi rom for ulike standpunkt og tolkninger i menigheten. I DNM har vi tradisjon for dette, noe som er nedfelt i vårt standpunkt om å gi samvittighetsfrihet i enkelte spørsmål, deriblant spørsmål og tidspunkt og form for kristen dåp. Etter vår oppfatning må et så omdiskutert spørsmål som endetidstolkning også plasseres under vårt prinsipp om samvittighetsfrihet.

I Salem Misjonsmenighet bør det derfor være rom for ulike meninger og oppfatninger om endetid og Israel. Apostelen Paulus sier noe i 1 Kor 13 som har gyldighet for oss i forhold til de spørsmålene vi tar opp her: *"For nå ser vi som i et speil, i en gåte, men da skal vi se ansikt til ansikt. Nå kjenner jeg stykkeveis, men da skal jeg kjenne fullt ut, likesom jeg selv er fullt ut kjent."* Den store kirkefader Augustin har formulert et prinsipp som vi mener også kan være et ideal for vårt standpunkt og våre holdninger på dette området: Enhet i det vesentlige, frihet i det perifere og kjærlighet i alt.

Menighetens viktigste oppdrag

Vi vil fastholde at menighetens viktigste oppdrag er å fremme Guds rike ved å gå ut og gjøre alle folkeslag til disipler - også jødene.

Det er mange bra ting en menighet kan drive med. Ulike menigheter kan også ha ulike kall. Men det er avgjørende viktig å vite hva som er menighetens hovedoppgave og hovedbudskap, og å prioritere vår kommunikasjon i ord og gjerning ut fra at det er dette vi ønsker å få fram. Menigheten er Guds redskap for å etablere Guds rike på jorda. I praksis dreier det om å fullføre Guds frelsesplan. Det skjer ved at menigheten fører mennesker inn i Guds rike, setter dem fri fra synd og ondskapens bånd og utrunder dem til å være disipler. Slik forbereder vi den dagen Jesus kommer tilbake og gjenoppretter sitt rike på jorda. Dette har Salem forsøkt å formulere i sin hensiktserklæring, som lyder slik:

Salem er til for å nå ut til stadig nye mennesker, inkludere dem i menigheten, hjelpe dem å vokse i troen, utruste dem til tjeneste og sende dem ut igjen for å vinne nye – alt til Guds ære.

¹ Arbeidsgruppa har bestått av: Geir Johannessen, Harald Grønlund, Reidar Salvesen og Lars Råmunddal. De to sistnevnte har ført dette notatet i pennen.

Etter vår oppfatning må vi som menighet vokte oss for å la en bestemt endetidsfortolkning og en bestemt forståelse av dagens statsdannelse i Israel, overskygge denne forståelsen av menighetens hovedfokus og oppdrag. Menigheten må ikke la andre oppgaver gå foran den oppgaven som bare menigheten kan utføre. Når menighetene prioriterer kampen for de mange gode sakene foran hovedoppgaven, kan det få en del uheldige følger:

- Kristendommen blir en "sak" eller en samling med saker man kjemper for.
- Menighetene danner front mot mennesker som har en annen oppfatning i saksspørsmål, og mister dermed kontakten med dem.
- Menighetene framstår som interessegrupper for særlig interesserte.
- Å bli kristen framstår for folk flest som å melde seg inn i en forening hvor man må godta et bestemt sett med meninger.

Alle gode saker vi kan engasjere oss i, vil vi derfor veie opp mot vår hensiktserklæring, for å se om de hjelper oss å fremme vår visjon eller ikke.

Jesu gjenkomst til frelse og dom

Vi fastholder som menighet viktigheten av Jesu gjenkomst til endelig frelse og dom.

Innen for konservative, evangelikale miljøer (der vi nok hører hjemme i Salem!) fastholder man en del momenter innen for eskatologien eller endetidslæren. Det finnes en generell enighet om tre hovedmomenter: 1) Alle dør (hvis ikke borttrykkelsen skjer før). 2) Jesu andre komme skal forstås personlig (og bokstavelig). 3) Det er en endelig dom med to utganger. Dette er en meget viktig del av Guds frelsesplan. Ved gjenkomsten fullendes frelsesverket. Dette har den verdensvide menighet til alle tider vært enige om. Dette skyldes blant annet at Jesu gjenkomst er nevnt 319 ganger i NT. Man kan derfor finne vers om Jesus gjenkomst gjennom hele NT. For å nevne noen få: Matt 16:27, 25:31, 26:64, Mark 13:26, Luk 21:27, Joh 14:3, Acta 1:11, 3:19-21,17:31, Fil 3:20-21,4:5, 1 Tess 4:14-16, 2 Tess 1.7-10, 1 Kor 15.23, 1 Tim 6:14, 2 Tim 4:1,8, Tit 2:13, Hebr 9:28, Jak 5:7-8, 1Pet 1:7, 2 Pet 1:16, 3:10, 1 Joh 2:8, Åp 1:7,22:20.

Det er en rekke spørsmål omkring hovedsaken – at Jesus faktisk kommer igjen - som kristne har vært og er uenig om. Denne uenighet finnes også blant kristne som holder fast på Bibels autoritet i lærespørsmål! Dette gjør at vi ser følgende tema som underordnede spørsmål, hvor det bør være rom for ulike tolkninger og ståsted i menigheten:

- Plasseringen av Jesu gjenkomst i endetidsbegivenhetene og hvorvidt det er en eller to akter i Jesu gjenkomst. Herunder ligger hvordan man skal tolke ulike endetidstegn.
- Spørsmålet om det når Jesus kommer igjen vil bli opprettet et Messiasrike eller om den endelige dom kommer umiddelbart. Dette spørsmålet har vært et stridstema blant bibeltroende menigheter og teologer til alle tider (Justin Martyr beskriver denne uenighet allerede ca 150 e. Kr.). Det finnes her en rekke ulike oppfatninger (se petitavsnitt under) og det bør være rom for ulike ståsted innad i Salem. Tradisjonelt har man i vår sammenheng betont at et det kommer et framtidig Messiasrike.

Litt mer om ulike endetidssyn

Opp gjennom historien har det vært ganske heftige debatter knyttet til forståelsen av 1000-årsrike. Det er hovedsakelig tre hovedforståelser samt tidshusholdningslæren (dispensasjonalismen). Termen tusenårsriket er hentet fra Åp 20, der det sies at djevelen blir bundet i tusen år og martyrer skal regjere med Kristus (v 2 og v 4). Selve termen Millennium er satt sammen av Mille=tusen og Annus=år og henspiller på dette tusenårsriket el. Messiasriket i Åp 20:1-6.

Innen for den evangelikale bevegelse kan man skisse opp tre hovedsyn med utgangspunkt i denne teksten: A-millieniarisme, Post-millieniarisme og Pre-millieniarisme. Pre-millieniarismen kan igjen deles inn i to hovedtyper: Klassisk (eller historisk) premillieniarisme og dispensjonalistisk premillieniarisme. Et hovedskille er bl.a. at i den klassiske regner man med bare en akt i gjenkomsten (dvs. at Jesu gjenkomst og borttrykkelsen skjer parallelt). I dispensjonalistisk endetislære regner man som kjent med to akter i gjenkomsten. Synet på Israel som guds folk er også en forskjell mellom disse to synene. I dispensjonalismen har det ikke vært uvanlig å stå for en to-pakts-teologi – som altså betoner at Gud har to frelsesveier, en for Israel og en for menigheten.

Selve prefikset (pre-) til milleniumet sikter til hvordan man tenker seg Herrens gjenkomst i forhold til tusenårsriket. Premillieniarister vil da hevde at Jesus kommer igjen før tusenårsriket. Postmillieniarister holder fast på at Jesus Kristus kommer på slutten av disse tusen år. Amillieniarister vil tolke dette slik at det ikke kommer et "fysisk" tusenårsrike. Tusenårsrike er bare en annen betegnelse på kirkens tid.

Disse synene har hatt ulike støtte oppgjennom kirkas historie, men alle synene er representert innen den evangelikale bevegelse. Denne uenighet skyldes blant annet at det kan stilles opp gode argumenter for hvert av synene.

Det jødiske folk og menigheten

Vi fastholder at det bare er ett Guds folk.

Dette mener vi Bibelen taler klart om. Det jødiske folk er utvalgt fra Gud og løftene står fortsatt ved lag, 5 Mos 7:6, Joel 3:7, Rom 9:1ff, 11:29. Disse løftene får sin bekreftelse i NT i Jesus Messias (Kristus). Ifølge Det nye testamente peker profetiene fram mot Jesus. Med henvisning til jødernes hellige skrifter sa Jesus: "De vitner om meg" (Joh 5:39). Paulus bekrefter dette: "For så mange som Guds løfter er, har de fått sitt ja i ham" (2 Kor 1:20). Fordi frelsesløftene til Israel har sin oppfyllelse i Kristus, er han den eneste vei til frelse. Når Jesus sier: "Ingen kommer til Faderen uten ved meg" (Joh 14:6), er det et utsagn som gjelder både jøde og greker, Jf Apg 4:12. Dette betyr blant annet at det finnes ingen annen frelsesmåte for jødene enn for hedninger. Derfor mener vi at NT også taler klart om at vi som menighet skal drive misjon blant det jødiske folk.

Gud lot den lovede Messias bli født "i tidens fylde" (Gal 4:4). Ikke alle i det jødiske folk tok imot ham (Joh 1:11). Men de som tok imot ham, valgte han ut som sin menighet. Denne menighet er bygd på bekjennelsen til Ham som Messias, Guds Sønn og Herre (Matt 16:16-18;

Apg 2:36). Når evangeliet ble forkynt for hedningene, skjedde det på grunnlag av tanken om at folkeslagene skulle bli innlemmet i det allerede eksisterende gudsfolk. At hedningene skulle få del i det jødiske folks velsignelse, er lovet allerede i Det gamle testamente (1 Mos 12:3; Jes 42:6; 49:6 Sak 8:20-23; Sef 3:9ff).

Paulus taler om at hedningene får "borgerrett i Israel" blir "medborgere" og får "del" i paktene og løftet", (Efs 2:12.19). Paulus bekrefter hedningenes fulle og hele delaktighet i løftene til jødene. Jøder og hedninger skal ikke lenger være atskilt, men utgjøre ett og samme legeme (Efs 3:2-6; jf. 2:11-22). Dette betyr at det kun er tale om ett gudsfolk, ett legeme (Efs 2:16; 3:6). Paulus lærer i Romerbrevet at Gud poder de "fremmede kvister" av hedningene inn på Israels oliventre, og der får de del i "sevjen fra roten altså Israels frelsesgoder (Rom 11:17). Paulus taler altså om at Gud ikke har plantet to oliventrær, men ett. Dersom en såkalt "to-pakts-teologi" skulle vært riktig, måtte det altså vært snakk om to trær. Bibelen sier klart at det er Jesus-troende jøder som utgjør kjernen i Guds folk, og hedningene blir innlemmet i dette folket.

Kirken har dessverre i deler av sin historie utviklet en "erstatningsteologi" som representerer en falsk forståelse av forholdet mellom kirken og det jødiske folk. Ifølge denne teologi skulle kirken ha erstattet det jødiske folk som Guds folk. Fordi storparten av jødene forkastet Jesus som Messias, skulle Gud ha valgt seg ut et nytt folk uavhengig av det gamle. Dette stemmer ikke med Guds fortsatte utvelgelse av og frelsesvilje for det jødiske folk (Rom 11:1f).

Det jødiske folks spesielle rolle i frelseshistorien

Vi fastholder altså at det jødiske folk har en spesiell rolle i frelseshistorien.

I Romerne 11 taler Paulus om en hemmelighet i forbindelse med Israels og folkeslagenes frelse. Som Kristi apostel åpenbarer han noe som inntil da ikke hadde vært kjent. I Rom 11:25 knyttes hemmeligheten til et bestemt tidspunkt for og omfanget av Israels frelse. Jødene tenkte at de skulle bli frelst før hedningene. Paulus avslører at dette ikke uten videre er tilfelle. Han sier at "en del av Israel er blitt forherdet, inntil folkeslagene er kommet inn i fullt tall. Det betyr at en del av Israel ikke vil bli frelst før i endetiden. Men da skal hele folket bli frelst. Når det tales om "hele Israel"; siktes det til folket som helhet. Det betyr imidlertid ikke at uttrykket omfatter hvert enkelt individ. Det fremgår av bruken av uttrykket "hele Israel" i Det gamle testamente (jf. 1 Kong 12:1; 2 Krøn 12:1; Dan 9:11).

Når det gjelder synet på staten Israel, og spesielt landløftet, er det uenighet blant evangelikale teologer. Det er to hovedoppfatninger omkring disse spørsmål. Noen tolker landløftene konkret om en bokstavelig oppfyllelse. Staten Israel sees da på som en oppfyllelse av profetier, jf. Matt 24:32, Luk 21:24b. Man vil spesielt vektlegge at Det gamle testamente inneholder en lang rekke løfter om en kommende frelsestid for Israel. I noen av disse er frelsestiden knyttet til Messias' komme. Disse løftene omfatter også landet og skildrer den herlighet som skal råde når oppfyllelsens tid er inne, jf. for eksempel Jes 11:6, Esek 47:11.

Andre vil tolke løftene om landet i retning av den endelige forløsning, knyttet til Guds rikes komme. I Rom 4:13 sier Paulus om Abraham at han fikk det løfte at han skulle bli arving til "verden". Dette svarer til løftene om at det forløste gudsfolk skal oppleve fellesskapet med Gud på en ny jord (Åp 21). Løftets land blir altså utvidet til å omfatte hele det forløste skaperverket. Dette perspektivet gjør det problematisk å se opprettelsen av en jødisk stat i 1948 som en direkte og endelig oppfyllelse av de bibelske løftene om landet. Dessuten vil man understreke at løftene og profetiene som taler om hjemvending og bosetting i landet også taler om at folket skal leve under Guds herredømme og følge hans vilje (jf Jer 31:31-34; Esek 11:17-20). Det er med andre ord også tale om en åndelig fornyelse for folket som helhet, om at Gud gir folket et nytt hjerte og en ny ånd slik at de følger hans lover. Dette kan ikke sies å være en realitet i dagens Israel.

Dette viser at man har ulik tolkning av dette spørsmålet. Denne uenighet finnes trolig også blant Salems medlemmer. Vi ønsker derfor å gi rom for ulike tolkningstradisjoner i Salem i synet på Israel og løfter om landet. Men samtidig som vi mener at vi bør gi hverandre frihet til å ha ulike ståsted i dette tolkningsspørsmålet, mener vi likevel at vi ut fra begge posisjoner kan se på de politiske begivenhetene i 1947-48 som et uttrykk for at Gud sørger for å bevare Israel som folk. Også i gammeltestamentlig tid viste Gud hvordan han kunne bruke politiske stormakter i sin plan (jf. eks. Jes 45:1ff). Gud har ikke forkastet det jødiske folk, jf Guds frelsesplaner som er omtalt tidligere. Israel er det eneste eksempelet på at Gud også i den nye pakt har knyttet sin frelsesplan til noe som også har en politisk side: Gudsrikets endelige gjennombrudd forutsetter at jødene eksisterer og at noen også bor i "landet", dvs. Israel.

Derfor ønsker vi å støtte jødene rett til å bo i landet. Men til spørsmål om hva slags politisk ordning man skal ha for styringen av området, mener vi at vi må være pragmatiske. Dette kan vi ikke se er noen åpenbart sannhet. Det er for eksempel ikke gitt at selvstyre for palestinerne står i motsetning til Guds vilje. Dersom menigheten forkynner bestemte politiske løsninger som Guds vilje, kan vi komme til å unnskyldes eller oppmuntres til hat og uforsonlighet mot arabere og hindre forsoning mellom fiender. Men en slik forståelse av dette spørsmålet, kan også komme til å formidle til folk at Guds rike fremmes gjennom makt og vold, noe som helt klart strider mot Bibelens ord. Og endelig kan vi komme til å gjøre ærlige mennesker, som reagerer på urettferdighet, til motstandere av evangeliet.

En oppsummering og noen praktiske konsekvenser

Til slutt ønsker vi å oppsummere noe vi tror er viktig at vi som menighet vektlegger.

1. Selv om vi oppfordrer til at vi gir hverandre tillit og frihet i enkelte vanskelige tolkningsspørsmål vedrørende endetid og i Israelsspørsmålet, mener vi at vi som menighet i enda større grad enn vi gjør i dag, bør forkynne det fulltonende bibelske budskap om at Jesus snart kommer igjen. Ikke minst mener vi at vi bør betone det Nytestamentet selv vektlegger - så å si i alle tekstene der gjenkomsten omtales, nemlig at vi enkeltvis og som menighet må være våkne når Jesus kommer!
2. Samtidig som vi forstår den nytestamentlige menighet som ett Gudsfolk, vil vi også forkynne og undervise om at Gud fremdeles har en plan med det jødiske folk. Dette

kaller oss også til bønn og forbønn for Israel om at Guds vilje og plan må skje med dette folket.

3. I vår iver etter å bringe evangeliet ut til alle folkeslag, vil vi ikke unnlate i ord og handling gi støtte til evangelisering og misjon også blant det jødiske folk. Når "hedningenes fylde" en gang er samlet inn, skal hele Israel bli frelst, sier apostelen Paulus (Rom i 11:25f). Denne hovedsaken må den kristne kirke være opptatt av - ved å forkynne evangeliet om frelsen i Jesus Kristus — både for jøder og hedninger.
4. Vi vil be om at Herren må holde sin hånd over det jødiske folk både i Israel og i diasporaen. Samtidig mener vi at vi som kristne har et overordnet kall til å be om fred og forsoning mellom alle folk og folkeslag. I denne omgang vil vi derfor be spesielt for fred og forsoning mellom arabere/palestinere og jøder i Midt-Østen.
5. Vi vil på en spesiell måte støtte og be for de kristne i Midt-Østen, som helt klart lever i en svært vanskelig situasjon. Ikke minst vil vi støtte og be for den gryende og voksende messianske menighet i Israel og i diasporaen.
6. Vi vil som kristen menighet arbeide med våre holdninger til hverandre og til alle mennesker, slik at de ikke blir preget av en eller annen "kampsak", men av Jesu forbilde og evangeliets ånd.
7. Vi vil igjen framheve Augustins motto som et godt program for oss i Salem: Enhet i det sentrale, frihet i det perifere og kjærlighet i alt!